

1925 Чылда
УНДАНДОТТИВЕР

1966 г.
ИЮНЬ
13
ОПЕДЕЛЬНИК
№ 139 (6470).

Өртээ 2 көп.

БУЗУЛБАС ЧАҢГЫС ЭПТИҢ ИЛЕРЭЭШКИНИ

— Согулдагы бешиги чуртутуугу тогу кун-
жылдыз, аас-кежиктичи, ооршутуучи уруг ба-
гырталы кылдыр коруп турат. СССР-иян Дээди
Советтеги 60 согулда канчалар-да аажок бедик
болгондорго колдугушунчада эрлери турарын
бадымалашканын багыттары тунесиш коркуеси.
Бадымалашканын кыдымчылар кырген буугу со-
гуучуларыны 87,1 хууру хуулукууну 12 шапка
тедир бадымалашканын кыдымчылар кырген
шигиде бадымалашканын Танди Огуз. Тоо-Тоо-
районунда болган республиканын ооршутуучи 20
согулда уаастотарында доодуулан. Мен ала-
ган коорге, бешиги аакчылы чонарыны Комму-
нисттер партияны болган оогу дегинчи Тен Ком-
мунисттер дотландыр каякынгандыгында аартик си-
ры каттамкалар-ды ден туура тоодарга-тын.

Партияны XXIII съездинин болгаш СЭКИ ТК-ийн мий Пленумун шийткислери ге сорук киргис Тывандың ээлерин чынарлар СССР-ин Даада Советинин чедиг чыгарып, сонгуудагы куш-ажымчы белектер-биле уткаан. Республика бирги кавардаа курунне ээт, сүт садар планын ажыр куустеткен, а чартык мий планын куустеттиринин кырында. Интигил мий өздүдүлгө болгон, маддын чаш төлдүзе уузгорамча чоо. Ууз ажымдары чедийшининин доозуткан. Манса мурнакчы районяры деңдет-дари чугула. Тагды район маддан азыр продукцияны көвүткенинин болгаш азырк чымдаа куруне планын боттадырганын сонгууда хуучун бугуудуле рапорттаа, чаксы тарылганы белик агартехиникти байдалаа чоруктаа. Оз манак Биш-Хон район ээт, сүтү бугүдөр болгаш курунне садар талаа-биле бирги кавардаа эки чоругүзгари чедип алаа база курунне ге.

— Сонгоуда хүнү-шөнү 12-ял күш-ажмыл бек-белед уткур дэш социалистг шаршмга алган хүлээгэмн юнь 1-дэ 165 хуу күсөөг кеш, 250 ажлг хэм идкит бүдүрү үлдүрүм. Партия каялар айтылг бөдүр, шак мичаал ажмлдаар мөм, коммуниам дэш, уугу Торзгү чүртүгн шыгалтыгынга бөдлэр, кыстар дэш бөдэлэн түр мөм, социалистг демократияг чогаралын түр мөм!

Сонгулда хуягнун баштайгы шактары коммунистер болгаш партия кешигуинери авестерниң блогунга депутаттар сонгуурунга идепкейлиин көргүскөн.

Июнь 12-ге артезиинин алты шак. Угас-
сон суугула комиссиясынын даргазы э.
С. С. Струн-оол суугула хуун холбош-
тор суугучуларга байыр чедиргеш, бот-
тарынын бадылаашканынын бозориче
чаларын чаларга, суугучулар комиссия-
сына режигувиеринден бөлөтөнъерни ап,
бадылаашканын берип этелгиз.

Бир дугарында Кызылдың көдө ажал-
гыгй техникумуна үшкү күрүзүсү сур-
дуулу Галина Буркова база пенсонер-
л. Доржу, он даргазында база пенсонер-
ленин груу. Кызылдың № 3 школанын ө-
өленикин Светлана Доржу болгуну бады-
лаашканын берип этелгиз.

И. КОЛМАНОВ. дургүзунда

TQDPA-XFM

Таядынын № 653 сонгулга округулу бугу уюшканыгыта ССРЗ-нин Дээли Советинге сонгулга ийне 12-де эртегиники 6 шахта организамы-ны-биле эгелээ. Эртегиники 8 шах-тулга «Совет Россия» колхозулу Каскал ферманын, «Элегес» совхоз-тул Ойгачал. Кызга сонгулга уюш-каныгыта сонгулчулар 100 хуу ба-мырдыкчылар. Ол үедэ районга ни-тиип-биле 9100 сонгулчу боттары-ны бадылаашкынын берипкен тур-ган.

Районну ажыл-ишчилери ССРЗ-нин Дээли Советиники сонгулчанын

күш-ажалчы белекит ужурашкан нар. Чартык чылда күрүмгө сүт, сүт дукжарынын пазаны районда чиритил беш ашар күсүстүнгинер. Благаян көлдө ажал-агыйнын дуржалга стан пазанынын шилчилери. Чартык чылда күрүмгө 4150 центнер сүт дукжаз пазаны июнь 11-ге чедир 5008 центнер кылдыр күсүсдишкен. Эгыта 95 центнерин киллер тургаш. 238 центнер чедирген. «Межегейин» муракчы хойжузу Оюн Төмөл-оюн сонгулдага чедир 100 тойдан 112 дургаанын алган. «Эгестия» саямчызы эш Пестерова беш ай дуртузунда бир икестен-не 1196 литр сүтүн саап алган.

участков экин — дундуктелин — би
де ачкыттыган. Сонгуда комиссия
алдың даргазы Владимир Егорови
Кузнецов конгучуларны чаалап
боттарың бадылашыкын бозорч
че оларны кыйгасан.

Сонгутиуну биздетенин бир ду
гаарында Шагаан-Арыс № 2 ортума
школаның өөреникчи Ару Ба
вуу-оолга туудукан. Биздетенин ур
наже киир наап чыткан ол мынч
дэн:

— Бис бөгүн бистин чурттувустун
эң эки оолдар, кыстары дээш сонгуу
турар-дыр бис. Мен бир дугаар сонгуу
гуп келгеним бо. Ынчангай бодум-
нун бадылаашкынымыз чонуну аас-
кежиң, тайбың амыдыралы дээш
коммунистерниң болгаш партия ке-
жисуну эвестериниң бузулбас чаңгы-
зы дээш берип тур мен.

Шагаан-Арыг № 1 школынын
өөреникчиси Владимир Машуков ба-
а-ла шак ындыг чылыг сөстөрүн чу-
гаалааш, бюллетеньни урнаже кири-
ген.

№ 2 сонгулда уястогунта нөнсн-
нер, партия кежигуну Майя Михай-
ловна Бишкеева биле оон оонун ээли
Михаил Никифорович Бишкеев бир
дугаарында бадылааннар. Тудуг-
монтаж эргелединин талдымылы Ни-
колай Петрович Дроздов, ВЛКСМ рай-

комунун ажылдакчызы Нина Дамба
база баштайгы кижилер-биле кады
базылааш, районнун ажыл-ишчиле-
ринин ССРЗ-нин Дади Советинин
сонгудазына күш-ажылчы чедиш-
кининг журашканын демдегеп чу-
гаатааннар.

Тожу районнуң сонгулда уаастоктары бугу уаастук байырдалы — ССРЭ-нин Дөдү Советинин сонгулдазынын хувице класс-шеник кылдыр дериинген. Районнуң ажылы чоннары, сонгулдакы куш-ажыкчы педурчүшкүвүт, бедик политиктиг бадылга эрттирген. Эргенинин 8 шакта-ла 10 сонгулда уаастоктарынын 8-зи бадылаашкынын бүрү дооскан.

«Май 1». «Совет Тыва» колхоз-тарнын колхозчулары база Сыстыг-Хем ыяш ажил-агый чериния ажил-чынары болаш инженер-техниктиг ажилдакчылары боттарынын бады-лаашкынын районда хамыкты мур-най 100 хуу бергенер.

Районну ажил-айглылары ССРЭ-нийн Дээд Сөвлөлийн сонгуульынга-аар куш-ажьлыг бэлдснтийг ухуураш-бан. Сынсг-Хэм яаш ажил-агьт че-ри чартыг чыл планын куусетсн. «Май 1» колхозуа ийичилсн тэртү-түнгн ивирилсн анайларын 100 хуу камгалап ап турар.

ЭРЗИН

Эрзин районун ажилчы чоннары
ССРЭ-нің Дээди Советинин сонгула-
зынын хүнү — июнь 12-ни бедик ба-
далуушкуннуг эрттирип, эртегинин
9 шакта били, сонгулазын

Ушакта бүгү согушда участоотары-
нын согушчулары коммунисттернин
болгаш партия кезигүну эвестерини
бузулбас чангыс эви дээш бадылааш-
кынын нургулайында берген.

Сонгүлдә хүнүдө районун аймак-агыйлары хой кыргызлазын түрүдө-дип, ситен кезилдизинге машина-чеп-сегтин септедизин июнь 20-де бүрүн доозуп, малдын чайлаглазымышкынын организаастыг арттирери-биле хүлээ-делери алылаан.

БИСТИҢ НАЙЫРАЛЫВЫС ДЗЗШ

Соңгулда участоктарыңча далаш
кая кижилер хайгынын эгелер тур-
да, Тываның автосентеге заводунда
соңгулда участогуңга каарниске
инда оңгон соңгулчар чедип кел-
генер турду. Јауг-Хем районда «УТНА»
нын 25 чылы» советтер чылгычы
ны Хомагы Деңбирер болган Кызыл-
дын чурткакчы, пенсционер Миха-
ил Шиндзяников алар хөөрешкен
соңгулчарларын кичээнегейн хаар-
туккан тур.

— Чоокта чаа бежен харны харнадым, ам 202 чылгы кадарып туруп мен, оон 80 бе төрүүр ужуруду чүчүм, төрөөн 59 бенин кулунварыны менди камгалап алдым. Найысылалга кууда чорук ужурунда келдим, анчага оолдар, кыстар дээш сонгуур өргөмнү боттандыраарым бо-тур — деп Ховалыг чутаалады.

— Сээг назырын хире үедэ мө фронтудыг чаа-ла ээлж кээп туршдү Берлин... Берлинын бэлдир ийнэ сүлэр, анга четкин бэлдүр мөн ийнин а шаанда Колчакка дүдүр база чаала жып турдүм, ам кыраан ийин, пөвс сийла мөн, бэ турар кижэ болдүр мээг үшүтүүм Ирина Хрисаноровна дүр—дөп, Михаил Давыдович баш тактаным.

Ол аразында согулда комиссияны
ның даргазы эш Аваньян Тываны
ажалты чонярының ССРЭ-нің Дэд
ди Сөвединге согулдуларга качаа
укуражы келгенин чугаалап, со
гучуларны бадылашыкка чалап
ты, хоочун чалгычы Ховалыг болга
ш Шишляников олар бюллетеньвер
ни алап, бистия партиязы, бистия
наймалысы даш бадылаалыда
дигип, согулдулар.

ЧОНГА ТААРЫМЧАЛЫГ БОЛЗУН

Транспорттун бешми соңгула
частьтукун карандаш оор бис. Да
ажым орган хивисте-ле, бисти
ашигавысты «ПАЗ-652» марканы
втобузу эртир халыткаш, участо
жинге тура душту. Танып кагым
вгенья Раимоновна Осипова угбай
ыр.

— Дыма-ла далаштыңар эле, уланган туум-на далажың чорутурган бу? — дидим.

— Ыччанас болза хоржок, мен сааскан болзумза, сонгукчулар мунуң. Кизи буруу сонгулда уастоктарыңе далажып турар болгай. Дурган сонгукпак, рейсең уейиң — диди Коммунистиг' куш-ажалды шапчызы, транспорттуу тергигиниңиң бирезиң, коллективтиң дейиш мактал, шаңналарының эдиле.

чизи Евгения Родионова Осипова
Тываның автордуктарына ам 20
чыл үзүктөл чок ажылдап келген
Соңгукчу хүдээлгезин куусеткеш
Евгения Родионова чоруп турда
көөрүмге, улам аныксыг апарган
ышкан болду.

ТӨРЭЭН ЧУРТТУН КҮЧҮЗҮ ДЭЭШ

И кезе Бистин Тереза чүртүстүтүн кызгаарын ыдыктың-биле камгалап турар чекистинин соңгуда Участогунга келериниске, бүгү соңгуктурал 100 хуу бадыйна болду Бистин алдарыг кызгааржылары-ычсе хостуг шагынны үезинде шымы-раз ойнал, спортту маргалдаалар кылып, ада-нееринче, акы-думчаларынче, дүштүктүрүнче чатаалар бажип, гелгүл орус танцыны ойнал турал.

Солдаттар — солдаттар-ла болгай.
Эр-хейлер! А. АИР.

ШАГААН-АРЫГ

Районную культура бажынында туруп турар № 1 сонгулаа участкегунче Шагаан-Арыг хоорайнын сонгуукчулары артегнинин 6 шак чет-тезден-ле далазлып чоруп турганнар. Бадылаашкыннын шаты хапканда

A black and white photograph showing a group of men in military uniforms. One man is kneeling in the foreground, while others stand around him, some looking on and others appearing to assist or observe. The setting is outdoors with trees in the background.

ЧУРУКТАРДА: Лениннің соңғулда участогу. Пенсионер Т. Торжу бодунун дыйынчылары бадылазшыкынын берген соонда дыштанып турар уези (он талатында).

(салагай талазында). Транспорттун

Бешки соңғуада участогунда анык соңгунчуларның соңгуп турары (ортузунда). Н көзектин
Фотолар А. СОДУНАМ биле Г. СИРОТИННИИ

Соңгулдага чүнүң-биле ужурашкан бис

СЭКП-нин XXIII съездин ажил-чын чоннарын политиктиг болгаш кыш-ажылы илдепкени хайныктырып үлдүргөн уеде ССРЗ-нин Дээди Советинде соңгулда болуп эркен. Чөөн-Хемчик районун ажилчы чоннары коммунисттик материал-техниктиг базанын тургузарында боттарынын улуг-хууун кирип, партиянын XXIII съездинин болгаш СЭКП ТК-нын май Пленумунун шийтирлерин амырларга боттар-дыр дээр социалисттик чарышты калбарган.

Совет күрүненин дээди органы — ССРЗ-нин Дээди Советинин алдыгы чыгыш болуп эркенден бээр дөрт чыл болган. Бо азында районун болгаш ажилчы чоннарын амыр-ралында улуг чаартылгалар болгаш демдегдээр чутула. Соңгулдаан соңгулдага чедир районун ажил-чыларындын 268 өй-буе чаа квар-тираларже көжүп кирген болгаш районда уругларын 7 элени, сазы, 2 божуудга бажыны ажилдадыр кирген. Чадаанда электростанция, хаб завод турунган. Ол ышкаш сүт заводунун, уругларын сүт ку-ханынын, 95 уруглар турар элени туугаары доостур четкен.

Районун партия, совет органна-ры болгаш колхоз, совхозтары мал-чыннарын амырлар-чурталгазын-че кичээпкени салып келген. «Чы-раа-Бажы» болгаш «Сүт-Хөл» сов-хозтарын сүт-бараан фермалары-нын, хойжу бригадаларынын ажил-дакчылары 3—4 өрөөндүг чаа ба-жынар-биле хандырылган болгаш районун малчынын 194 чаа өг-лерин алган. Бо совхозтарын болгаш СЭКП-нин XXIII съездин аттыг, «Болшевик», Ленин аттыг колхоз-тарын фермалары, бригадаларын төптөри электривитинин база ра-диожутуунган. Бо ажил-агыйларын малчынында ам 482 радиопри-емниктер санатыннып турар.

Уш-дөрт чыл мурунда экономика талазы-биле көжүп шыдааын тур-ган чамдык ажил-агыйлар ам му-накчылар апарганын демдегдээр чутула. Чижээ, СЭКП-нин XXIII съез-дин аттыг колхоз району аяне-хожудангай ажил-агый турган бо-ла, ам мунакчы колхоз апарган, чүге арыг орулгазы беини 100 му-рубль четкен. Ол ышкаш Ленин ат-тыг колхозун экономикаы кеңдү-лүп, колхозчуларын материалдыг чагай байдалы болгаш културлуг деңгези беден.

МАЛЧЫННАРДАН МЕДЭЭЛЕР

Чедишкенин ужурашкан

Өвүрүч «Ызыл туу» колхозунун Хорумунг-Ой биле Саглы-Бажынын №1 салык фермаларын кижилери ССРЗ-нин Дээди Советинин соңгулдаанга чедишкенин ужурашкан. Малайга салык кадарчы Куулар Сарыг-оол малды баш санын өстүрүр дээр куженишкенин ажилдаш, 100 салыктан 100 бы-зааны алган.

«Коммунизмче орук», «Торгалыг» колхозтарын саанчылары дуржула солчуру-биле ол фермаларга чораннар. Куш-ажылы каячар апаргастап, сүт саалдазын кандыг арга-биле көвүдөп турарын ол колхозтун мунакчы саанчылары аңаа келген аалчыла-рынга чуталал бергенер. Малчын ишчилерин эң кызымак ажил-даш турарын түнелде колхоз бүгү орулгазын 60 хууун салык ажилдаан ап турар.

Кыргылда эгелээн

«Тыва» совхозтун Теве-Хая салбырында кыргылда эгелээн. Дөрт хүн дургузунда кыргылчылар 1210 хойну кырган. Кырган хой-бүгүздөн 2 кг амык дүк алдырган. Монгуш Ким-оол ачарга 30 амык хойну электри дачы-биле кыргып, еске кыргыкчыларын му-нап турар.

К. Куулар, С. Хеймерек хол хачыны-биле хүнде 16—17 хойну кыргып кааптар. Дүктүн ховалганын барымдалаш кыргылданың үезин эртерип болбас.

К. САЯН-ДОЖУ.

Дөрт ноданны...

Каз-Хемде «Бурунгаар» колхозтун кыргылда аргады ажилдап кирипкен. Эрткен хүнерде дөрт кодан хойну кырган. Өлөт бешу-Саар хол хачыны-биле хүнде 30 К. Нацаатмаа—22 К. Хойларак —20 хойларын кыргып, өскөлдөрөн мунакчы ажилдап турар.

С. ОМЗААР.

Аныяк кадарчы

Шынап-ла, улустун чутала-жыры ышмак Ооржак Доржу «чыт-кан хой тургуспас, чүсүг суген сый баспас» дигери ышмак булуштуг. Артык-уулу чутала хөню чок, Би-чин Ооржак аээр дегинден ту-туунуптар апарган-ла алазынга ду-залаш, оон байлак дуржулгазын ки-чээпкени көрүп, чорут өөренип ап-чоран. Оон азы ам чээрби иштин-ге. Ол совхозтун малчынарын эң «хеймери». Аныяк оол алазын сооп салган.

Болуун адамы бир чылын болу-нун чүтүлдүгү күш-ажылы-биле Кызыл-га Наздымга бээр эргени чаалап алган. — Мен надымнаар апарым, огу-лум, Ховусту кара албайн кадар-ып турар сен — деп, огулга ол ча-лаан.

— Сатыш човала, ачай. Эки на-дымнааш кел харын.

— Ол хамаан чок чүве шыдар ийикке, ону чагаш чор сен — деп, оолдун иези үе киргеш:

— Хоочу-хараалы кижил болгай сен, харын ол чораш далашпайн эң-чеге кирип алган болузда — дээр.

Чылдар эртип турган. Болуун адамы пенсияже үнер апарган. Бир-сежээ чыгын кээр:

— Хойну канчаары, дужаар бе? — деп, хоочун кадарчы өг иштинге айттыр салган.

— Чок, ачай, дужаавас, олар ме-ни танымыр, оларга мен эргелг ээ апарган мен, дирекция чери-биле чу-галаашкаш, хойну мен хүлөөп алыим.

— Шынап-ла, каш-каш он чыл-дар иштинде кадарып, кадалаап келген малын еске кижээ берип каар-га та канчаар кадарып кааптар чүве, огулу шыдар-ла болгай, чуталашка-даа чу — деп, оолдун иези огул дет-кич чуталаан...

Аламы огулга далагалашаан-даа. Оол адамын хөни баштаар черден хүлөөп алгаш, чингине кадарчы хү-лөөгөже кирипкен. Оон кадарчы бо-луп ажилдап эгелээни 1958 чыл алаа утундурбас болуп артып кал-ган. Ол чылдан эгелээш Ооржак До-жусович Доржу — Танды районун «Межегей» совхозунун хойжуу бо-луп ажилдап турар.

Доржу чыл-чыла Төрөөн чуртунга хой малды өстүрүп, мал ажилында хой продукцияны берип кел-ген. ырады көрбейн, чоокку ийи чылдарын түнелдерин көргүзгөргө,

нары социалисттик чарышты калбар-тап, хайныкшыктын ажилдап тур-гар. Бо херектин эгелекчиси Шейи кедээ Советтин ажилчы чоннары болган. Кедээ суурларын чагайжы-ды тулар, ногаанчылар талазы-биле колхозтарда, совхозтарда чамдык ажилдар кылдырган. 1962 чылда Чадаана хоорайга болгаш кедээ суур-ларга олуттуп тараан үнүштер эвээш турган болза, ССРЗ-нин Дээди Со-ветинин чедиш чыгыштыг чедир Ча-даана хоорайда, колхоз, совхозтар төптөринде, фермаларда дыка хой ыштар тарыттырган, ам ажилчы чон, ажи-тал оларын хөлөгезинде дымшан, хөлгөп, ойноп турар апарган.

Районун ажил-ишчилери дөрт чыл иштинде мал ажилынын тала-зы-биле эки көргүзүлгө киргизип чедип алган. Эрткен соңгулдаанын үезинде бүгү бола малды баш саны 12651 турган болза, бо чылдын июнь 1-де 12823 баш болган. Шаар мал 119814 баштан 127076 баш чедир өскөн. Хаан, куш ажилы мычаарда куду деңгезе турган болза, ам элөөн экижөөн. Мал ажилынын про-дукциянын чыгыштыг болгаш ку-руннеге сазары көвүдөөн. 1961 чыл-да районга бир саар инектен орту-ма-биле 998 литр сүт салдырган бо-лган, 1965 чылда 1961 литр бо-лган.

Күрүнеге кедээ ажил-агый про-дукциянын сазары чыл-чыла өзүп келген. 1961 чылда ээти 1919 то-наын саткан болза, 1965 чылда 2697 тонна четкен. Сүт 1133 то-надан 2797, дүк 227 тоннадан 242 тонна чедир көвүдөөн. Беш чылдын баштайгы чылы — 1966 чылдын дөрт айларынын түнелде, эки болган. СЭКП-нин XXIII съездин аттыг кол-хоз болгаш «Сүт-Хөл» совхоз ку-руннеге сүт сазарынын чартык чыл планын хуусаа бетинде ажи-р кү-үсеткеш, СЭКП райкомунун, райку-сомунун шилчир Кызыл туктарын чаалап алганнар. Иччалза-даа ра-йон иштин-биле күрүнеге ээ сазар-ынын чартык чыл планын бо хүнге чедир чүгө 37 хуу күсүдип турарын минир херек.

Колхозтарын болгаш совхозтар-нын тараажылары, механикаторлары беш чылдын баштайгы чылын хо-ву ажилдарын эки чорудуп турар. Та-раа култураларын планы ажи-р күсүстегин. Кол култура кызыл-тасты 19128 гектарын тараан. Куку-руза, картофель тарылгазы чоруп ту-рар. Сөөгү хүнерде чазы элөөн чагган, тараанын үнүжү эки. Та-раажылар агаар-бойдуска ынанмайн, СЭКП ТК-нын май, Пленумунун шийтирлеринде дүшүртү суггарыл-ганы калбарган. Район бо чылын 5668 гектар черин суггарар турган болза, 5736 гектарын суггарып та-раан. Суггарылда иштин-биле 240 кижиле бажылаштырган, бүрүн чепсек-херекселдиг ажилдап турар. Улус ажил-агыйн көжүдөринге

орук харылаа, транспорт улуг роль-ду ойнар. Районун партия, совет органнары, ажил-агыйлары, бүгү чонун оруктарын туудунче, септел-гезинче улуг кичээпкени салып ту-рар. Районда улуг, биче 13 көвүртү турунган, бо чылын 6 көвүртүнүн септелгезин кылган. Сүт-Хөл, Че-чектик, Ишкын ыччаар 110 километр, Иймеде 12 километр орукту аштап экижиткен. Ажил-агыйлар, ажил-чы чоннар оруктарын септелгезин, аштага чазалгазын чорудуп, тран-спорт шимчээшкенин, аргыжылганы дыка экижиткен.

Дөрт чыл дургузунда районун ав-тоажыл-агый өскөн. Чүзүк болгаш чик машиналарын анында 17 автобус, аш-чөм сөөртү 6 маши-на болгаш 3 автобус ажилдап ту-рар. А колхозтарын болгаш совхоз-тарын автопарктары хүн келген туудун көвүдөп турар.

Соңгулдаан соңгулдага чедир районун улус ажил-агыйына че-дип алдыган чедишкени болза, пар-тия-биле чонун чыгыш ээниң улам быжыкканын, Советтерини орга-низас-массалыг ажилынын экижээ-нини херечини болуп.

Партиянын ажилдап кылганы беш чыл планын аугаар районун ажил-чы чоннарын кылып чорудар ажилдары улуг. Ажил-агыйга дуу-ругалы сайыраңгайжылар, чонун амырларын улам-на бедир төлө-дө, Советтерин ажил-чорудугазын-че массаны калба-биле эвилдээр-че, Советтерин доктаамал комиссия-ларын ажилы, соңгукулар-биле депутаттарын харылаанын эки-жидери болуп. Бистин районун чер-чер Советтеринин депутаттары-нын боттарынын төлөөлөкчиги эрге-хүлээлгелерин төлөтүп күсүдип турарын демдегдээр чутула. Шон-дайгы Ховалыг, Ондар Шортак чүгө мунакчы саанчылар болуп турар эвес, депутат хүлээлгезин эки кү-үсүдип, соңгукуларын чагыгылар күсүдип талазы-биле хемчеглерин ап, хей-ниинин ажилына илеп-кейлиг кирип турар. Депутаттар Дөтле, Ондар олар соңгукулары-биле доктаамал ужуражып, боттары-нын өттөттары берип, партиянын, чааактыг политиказын чонга угадып туралар.

Бистин Төрөөн чуртувуста бүтү-лө ажил-херек партиянын Програм-мазына болгаш СЭКП-нин XXIII съездинин Директиваларына үн-дизилетини чоруттунуп турар, а бис, чөөн-хемчикчилер, бүгү-ле ке-рээништак ыччаар чорудуп кел-ген болгаш чорудуп турар бис. Дүүн соңгулда хүнүнде Чөөн-Хемчиктин ажилчы чоннары коммунизм дээр, коммунисттерин болгаш партия ке-жигүнү эвестерин ботунун канди-даттары дээр боттарынын балылаш-кынын чыгыш эл-сеткилдиг берген-нер.

К. ДИЛГИЖЕН,
райкууском даргазы.

Кызылдың чаа микрорайонунда

Согуш ышмак дөрт куудучулар дөт-боттары-биле чарышкан чүве бер батса-батса, маааа келгеш та-не бээрлер. Моорган Улуг-Хемни кежир чымыкан күчүлүг көвүртү көнгүс ырак эвес. Оон кыры-би-ле шуушкан машиналарын кар-гыраалаан даажын салгын сидер-нин кулаачарга ууук чокка чедир-кип көзүп турар. Найсылаалдык бо кезең кызылчылар кыскамы-биле «26-ты квартал» дээрлер.

26-ты квартал... Анаа чутала-лаарга ынды-ла онза чүве чок ышмак сагынарлар. Иччалза-даа «чөөрби алдыгы квартал» деп сестерини ортунга эң-не эки дөн апттерини номчукулар боттары тып ап болуп. Чижээлөөргө, «ча-раш», «көрүштүг» дээр оон-даа эске.

Чер кырынга чүс-чүс чылдар иштинде туруп келген хоорайлар-биле деңгезге, бистин Кызыл-выс көнгүс аныяк хоорайжылаш-ла болгай. А чуталажып турар кварталыстын туугу эгелээниден бээр чүгө каш чыл эркен. Ангы-ангы өндөрлөг, калт-калт бажынар. Оларын көргөн кижилер магадаар, а мыда чурттап ту-рлар чоргаарларлар. Ында чогу чүу чүве кижилерин сет-килин көдүрүп, өөрүшкүзүн хай-ныктырып келири? Бо айттырга долу харынын аларын куузан номчукуларын бистин-биле кады аяп-чоруктан кылып, чаа квар-талдын ажилы, амырлары-биле таныжаринче чааладымыс. Бажың бүтүдгезин кирип, оон чурттап-

чылары-биле чутаа солчул хөөр-жиринден шуут ойталады дээр. Чүгө дээр, бо бүгү бажынарнын кезип, оон улуг, биче эелери-биле чүгө кыска таныжарына безин таныжар хей үе херек апар. А ол бүгүтүн бажыр дээр, чүгө бичи репортаж эвес, оон улуг хемтаал-дыг жанр херек.

Ленин куудучу-биле Чехов куудучуларын белиринде ак-сымаар өнүг дөрт калт бажың бар. Оон бирги кадында аптекаже кири дүжөөлгө. Мында чүгө ийи кижиле ажилдап турар. Бира-а — аптеканын эргелекчиси Анто-нина Федоровна Иванова. Ол каш чыл мурунда Томскийн фарма-цевтика училищенин дооскаш, Ты-рага болуңу күш-ажылы ортуң эгелээ. Бир хүн иштинде маааа он-он кижилер көзү, ботта-рынга эргежок чутула ам аймаан салып ап туралар. «Моон муру-нунда хенни-ле чүве салып алыр дээрне, ырадыр чоруту турган чу-ве. Ам магады болган-дыр» дээр сестерини маааа бо-ла дынап бол-лур. Антонина Федоровна чүгө эргелекчи эвес, фармацевтиник хүлээлгезин база күсүдөп турар.

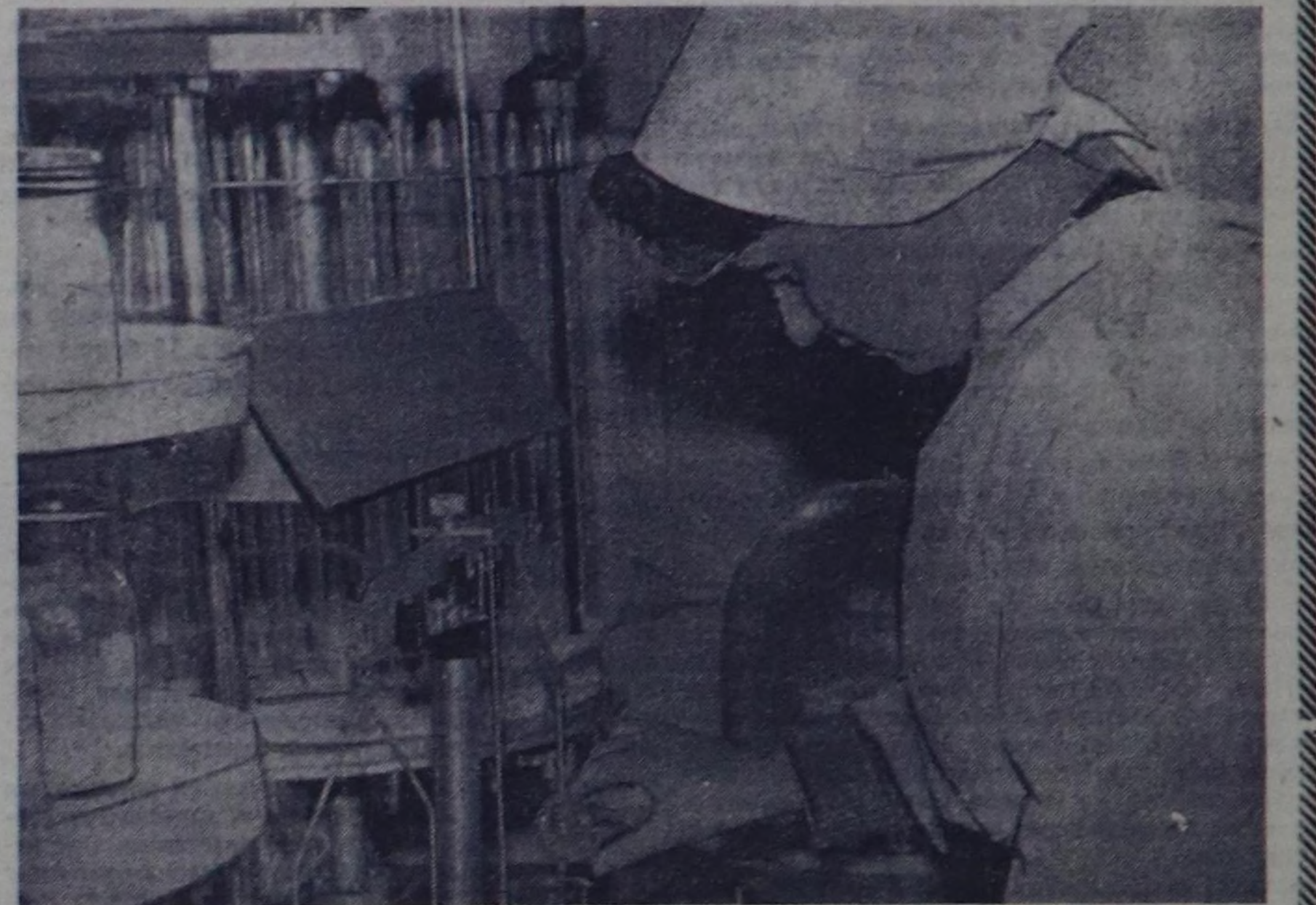
— Кылыр ажил чок олурбас-ла-хыр мен. Рецептилер аугаар эм белеткээр, оларын келген улус-ка бээр дээр саап-саап ажил-ла хей болдур ийин — деп, эргелекчи чутазын дооскаш, ам белеткеп агейл берди. (Чурунта А. Ф. Ива-нованың эм белеткеп турары). Ан-тонина Федоровна Иванованын ка-

ды ажилдап турар эжи аштакчы Галина Кузьминична Разенкова. Аптека иштинин арыг-сылын — оон кызымак ажилынын херечини ол.

Чаа кварталдын ортузунда улуг-улуг сонгаларын ийи калт бажың бар. Алаа кадында стола-ваа, үстүндө — амырлар ханды-рылга комбинаты. Моон кайымы-даа эркен чылдың төнчүзүнде ажиттырган. Столовалың дел-гем залыга хары утга бежен ажи-кжи чөмөнөп болуп. Сто-ловалаа белең чөмөр сапар ма-газин база бар.

Делгем чадалап чадаазында казиче үе бээр бис. Хаана азып каан хей-ле чуруктар бар. Ол дээрге фотографынын мастери Се-мен Павлович Сиротинини чурук тырттырып алырыңче силерни ча-лап турары ол. Оон азы-бүрү ап-параттар-биле долган өрөөлгө уулус-ла уулабас болуп. Аныяк оол биле уруг келгеш, оочурнуң ужжун көзү туруп алдылар. Ол аразында объективтин мурунда бир кырган ирей урутуң огу-би-ле чурукка тырттырың ора-дажып, орта олурбайн, ол-бо та-лазыңче соксаал чок кийбиңай-нып олурган оолду оожургалыр дээр бар-ла шаа-биле орадал-кан олур. Семен Павловичини кожазында өрөөлдерде ар улустун костюмун болгаш тоюун дээрар ателсе, чүдөн хейленер аргымы болгаш хеп сепээр черлер бар. Олардан ангида херөөкөннөриңи платканын дээрар.

(Төңүзү 3-нү арыда).

ОН ИЙГИ ЧАС

сеттинмейн барган болгай. Чыл-дагааны чүдөлө?

Шынап-ла, чыл эгезинде фер-манын коллектив бирги квар-талда күрүнеге 26 тонна сүттү сазарын хүлээген. Ажил-агыйны шын апаргастап, кижиле бүрүз кызымак ажилдаш-даа, хүлээл-ге күсүстегини барган. Квартал түнелдин ундурдуге, күрүнеге чү-ле сес тонна сүт дужааттыган. Устүнде айттыргы бир дугаарында Тес-Хем районда «Чодураа» кол-хозтун Хараал-Тейке бирги сүт-бараан фермазынын кадарчысы Чооду Батраак оонашкан. Чүгө дээрге, ол — инек кадарчысы, а ийке — ында партия бөлүгүнүн организацины. Чылдагааны чу-дел? Шан бо дүвүрчөпкени айттыргы оок сеткилин амыртайп чоран. Он ийи чыл иштинде иштининг малын кадарып келгеш, ындыг берге байдалга таварышпаан. Чү-нүр көрбөз дээр — малчын ийи-ниң оруунга таваржыр бүгү бер-

гелерин ол амып эрткен, ачаа дүжүп бербейн чоран.

Ам чүу болганы ол? Инетер-нин олар-белчирини шын тазы-рып, малдык немелде чөмн чөгүрү өй-шаанда бербейн келген мен бе? Азы турар каяазы, чы-дар чыдыны багай бе? Эрткенде малын олардыкыларын бодунга ол ындыг айттыргыларын бодунга каш удаа салгылаан: эрткен чыл-дын чымыштыг хүнеринд ыччаар бодоп кээрге, сүттүн планы күсүстегини барганынга база-ла харын көрбөз. Чүгө дээрге ол кадарган малын эки ажаал, чайгы уеде серкин өстүгү шына-ларга, ээминерге, сүтүгү шына-ларга кадарып келген. Чыккыла-на соокту кышкы уеде малга не-мелде чөмн — нууруза силовун, ситенин, белеткеп алганы саваң-ны каап бээр, хырындан черле аштапкан. Инетик сүдү — ында дээр болгай. Кадарчы ону эки билер. Ыччангаш инетерин

ажаал, кадарып, эки чөмгерип-даа келгени ол. Оон умж хайга-ралында инетерни кышты хур аш-кан, деңгел-күжүн-даа ышкын-маан.

Амылдың организастыг чоруун, кижиле бүрүзүнүн хамаарышкан ажилынга кирипкелгезин хынал, фермада коммунисттерин, комсо-молчуларын ажилче эвилдөп башкаарын ол партияны хү-лээлгези кылдыр көрүп чоруур. Ыччангаш хуралдары эртерип, ажаа амырларчы айттыргыларын чуталаанып келген. Фермазын ажил-иштинин болгаш бодунуң уадурутуп турары партия бөлүгүнү дугайын Чооду Намчакович Ба-трак мынчаар чуталап турар: «Сазанчыларын културлуг амы-лдыры эки. Бажынарны Илья-чиңиң лампочкаларын чырыдып турар. Сазанчы, кадарчы бүрүз-нүң бажынарында радиоприем-никтер бар. Бажыңдар шүптү печ-калыг, чутайлыг. «Лалы булу-нуус донтаамал ажилдап турар. Чутула херек барааннары авто-лавадан, а еске үрүк херек-лелерин — үчөтчи Севильбаа Маны эргелекчилсиз бодуустуң садымыстан садып ап турар бис. Амылдың будуручүлүгүнүн тала-зы-биле четтестер бар. Ферма ур чылда туруп келген болза-даа, ме-ханнизаттыкмаан. Мында чүгө чөмн ылбырады хайындырып бээр черин тургускан. Еске ажил-дарын хол-биле кылыр. Механи-зация дугайында айттыргыны үр-гүлчү чуталап келген бис. Аа-заашкын түнел чон артып ту-рар. Бо хүнерде байдалымыс мындагы: чүс инектен тозан бызаа алып хүлээлгели бис. Малга чиртир суген-ширбиливис чет-чир, харын-даа амдаа артып каар бээр. Мен чүгө инек ка-дарчысы эвес, а фермада партия бөлүгүнүн организацины кижиле болганымда, ол ажилдарын хы-наары, ээининге чедирери меңза оонажып турар. Партиянын XXIII-кү съездинин шийтирлерин амырларга боттандырар дээр ажилдары — ам кол сорулгамыс ол...»

Коммунист Чооду Батрак боду-нун мурунуга бир-ле сорулганы салып алган, ону күсүдип дээр кижилер, коллектив-биле сүмө-лөп чоруур. Ыччангаш амыл-дын башкарып, фермада комму-нисттерин болгаш комсомолчулар-нын ажилын үргүлчү хынал, амылга саат кадар, ажил шаты

үзөр кижилер-биле шыңгы чут-гааламышкын соода чамдын чедишкенин чедип алдыган.

Бо чылдың бирги кварталынын планы чүгө күсүстегинин кижилер-биле ол чуталажып, сүмө-лөпкү турар. Ол мындагы болган: чыл эгезинде Хараал-Тей сүт-ба-раан фермазынын коллектив бирги кварталда күрүнеге сүт са-дарынын талазы-биле бедин хү-лээлгени ап, ону хуусаа бетинде күсүдгезин азааннар. Азааш-кын түнелдин көргүспөз. Устүндө салдырган айттыргы харыны ам берээ: бо кымын фермага 180 сазар инек, 10 сазанчы турар ужу-руг турган. Сазан кырынга ын-чаар бижиттине-да берген. А хер-ен кырында фермага 120 инек кыштаан. Бир сазанчы он беш инек оонашкан. Еске фермадан келир ужуруг 60 инек бо хүнге чедир фермада санатпайн тур-рар. Ол 60 инектен саап алып ужуруглуп сүтү устүнде 120 инек-тиң сүдүнге каткаш, сазанчылар бирги кварталда күрүнеге 26 то-на сүттү сазарын хүлээлгени алган-нары-даа ол. Мындагы байдалга таварышкан, фермазын кеңигү-нөри хүлээлгезин күсүстегин бар-ган. Бирдээ ындыг. А ийке, ба-за бир чылдаган бар. Чүл дээрге, инетик бызаалаашкыны оза-лаан. Кышты өттүр сазанчы буру-зү он беш инектерини чүгө дөрт-бөжин саап турган. Инетер февраль айыны төнчүзүнде төрүп эгелээш шоолуг сүт бербейн бар-ган. Бо талазы-биле буруу — мал-ды тарып боозадырынын талазы-биле тускай эртемниг Даниил Маа-Сүүгө оонажыр. Ол ышмак, колхозтун уадурут амылданчы-лары болгаш ында кол зоотехник Чооду бо бүгүге база буруулугар.

Бо ийгиң неарталдык эгезин-де ол фермага сазан кырынга санаттынып кыштаан алдан сазар инекти еске фермадан кээр. Ол ышмак ийи сазанчы база не-мелер. Эрткен частыргыны катпа-тавас дээр хараал-тейжилер амылды улам эки апаргастап, бо чылын инек, бызаа каяа-лары-нын капитал септелгезин чорудар, фермага бодуун механизацияны кылыр. Фермада бүгү бар инектен 0,18 центнер түнелди дүңгү чы-гаш, күрүнеге дужаар. Партия-нын XXIII съездинин шийтир-лерин амырларга боттандыр-шан, коммунист күш-ажылың фермазынын кеңигүнөриң де-бис адын оокунмас күзел-биле но-мазы Улуг-Кузнецк сазанчыларын социалисттик чарышча олар кый-гырып алган, амылдап туралар.

Ш. ДОЖУ.

Юрий КЮНЗЕГЕШ

БАГЫРНЫҢ ХЫЛЫЖЫ

Багырнын тышкы хылыжы
хылыжа «Кудук атым Багыр» деп
бизин каан болган.

(Солукда).

— Кудук атым Багыр! дэ-не чүе-дир — деп,
Кудуктай чайнаар туржук, дэтиг хылыжа
Эдден чажыт, хажыр бодуң ужустрези
Енисейни эри бижип номчун ордуң,
Төгүңүң чыткан иши, чыткың үңүң
Дөсөтөй-даа чүрүп, бижип шыдаас бол,
Сагымыңа мындыг бодол кире дүңүң,
Сарыг шаттар караан орта көстүң келди.
Маадыр эриң шатта чыдар ужуру чүл?
Атталың хартаачылаан гунапары кээп,
Балдылары арым бөөрө шыдапшаан бе,
Аам ову Караты-Хаан баян каан бе?
Чыгыс-Хаанын шерип-биле неспелдекеш,
Чыкка ады бүдүрүштүң эденекен бе,
«Багыр кезер, дөңгөз» дэп чаалап келген
Манкурларын кестиг огу кыргаккан бе?
Амыр-Санаа, Шыдыраанын отоктары!
Аурга-дэпче чыган кээре, чүрө чарың,
Аюуң саккан өскөргөң кезең келген,
Шоор салгыт бижээ-биле балылаан бе?
Хамык ужуру мында эес, Багыр дүңүң!
Хамык төкүп, алуң чыткан маадырны
Хукудэзэң чоң оң адым мөңгөйдүң,
Күзүңүң хылыш орта муздурап каан,
Тынымда-да демеежин, күзеп чораян
Дыраажааны Багыр-кудук тымын дэштүң,
Араччаалар ады биле седемсин.
Ажың-чечин кою салып орунуктуң,
Аштырган бе, тыпсаң бе деп айтырба мей,
Өзөңнөккө дайымаңарың дамдыкташтың,
Адым чүртүң бедина орта багыр салып,
Өзүңсө-даа, шүлүң-дир деп балытаар мей.

Чыгыс сүрүү аскыр оору — хову сымай,
Чычым, торгу бүдүрүштүң чыгыштар
Чыгыш ээне карып оор, а хөдөдери
Чараш болган хөдөс кедер, караан ижер,
Коккай чыккан кудуң ужуң хөдөспөңүң
Хөдүң, бодуң саактан каар, караан джер,
Коккай чыккан чыгыш шүлүң мөңгөбөң дэшт,
Хойга торгаар, чагыштыла шаагатаар,
Аштың бургуңу — кара тамы
Айың, хуңуң чырың чөтөс дүмбөй дүң дег,
Адым чөткөн оюм прей көжүң-дүңүң,
Ады, хөдөң байга хонам сурап чорур,
Сактырмаңа, сөгүр кыж чыгыш алаң
Сактар болук калдыр дэң адым хөдүң
Салгычым мөңсө сүңү, аштан-чүттан
Чарып ах деп дэңгээл-даа кынып келди.
Ыччала-даа халкыңар шөгөл бөөрө,
Ылак чүртүң адым-тың сөстө кээре,
Чаагы шөгөс үңүр деп кыгыш шыдааш,
Самдар мей деп дэң кыж чыдактааш,
Байың малың ачылган эсертеш,
Ыргак чыгыш чөтөсөң дөңгөңөш,
Багыр маадыр шерипте кээп каттышкан бөөр —
Ылак чүртү чүдөн артык эрим турган.

Каш чүе чыдар шууганнан эрте берген,
Багырнын ийек-дэң ууучука-даа,
Катап баа Багыр-кудук чырылган дег
Маадырны адым дэң чыгыш дэң,
Кирбей салды эртеден чыгыш хөдүңдө кан
Хычкөк тарып хайды мөңсө эс дээр мей,
Хычкөк шүлүң кирген шуугайың
Хычкөдирер мангаладык чөтөс дээр мей,
— Аа боктаа, сөлемей! — диген соода

Айтырмалар оорган-моорган эденерал.
— Актаран оң хунап алган чөтөс бөөр — деп,
Авыраш оң эргегенде соңурады,
— Адамың бөзө болган эс прей?
— Арыг кан бе?
— Хаак багыр кыргын көрөс,
Кайы хөре чыгып ири!
— Анчымың, ойт!
— А-дыр, оолдар, башкы боду чугаалады,
— Дамаскага таптап кылган кан бөөр, оолдар,
Көөтөн бо дег хылыш тыпкан бис... — дэп
Тайылырмалар дэңган ора эдесепиди:
«Кижин кайгаар — чыгыш төгү тургулаар-дыр»
— Тына чонун төгүңүңдө шак бо хылыш
Тымың дег адымыңда баагыңа чок...
Оң беш харыг оолдар чөтөс адым болгай —
Ову дэңгээл эргегенде үгөн келди.
— Оо-ла болгай, дэңгээл бе? Узуу болган
Оо-оо-оо адымыңа хылыш кылдымың — деп,
Өзүңдө хууер хууер өөрүңдө
Өскөргөң хылыш кан оол хөдөдө.
Кыраң халыгы оолак ову кочулады:
— Күжүңүң-даа!
Хылыш ак оол арым кылыш, мыт чок бааты,
— Күзөңдө чөтөң-дир сен...
— Хууер-дир-де мактап кээр мыдыр эр бөөр...
Сөөм туржук, адым чөтөң сакын, порун
Сөгөдөткөң кызып, сүрүң, омааштап кээр
Оолдарың үң чыгыш адымың
Олаа-дыр — соңураага кыж кыж бөөр!
Айтырар-даа, маргыжар-даа, олар мыда
Аажок өөрүң, шууган турлар, А мей мында
Шүлүң чораян бургуңуңуң адым алаң,
Шүлүң бижип, арыг кездер оору мей.
Иппетин каан салы дымбы, караа мыгыр
Прей дег арым дэңган кочуачу эр
Кашаа, шакын Узуу-Хөңгү эриң дургаар
Кыргактап чыгыш келген чыгыш дэңган тур,
А чыгышын амыра кыж хуууңуң,
Археологтар арамында чыгыш олу,
Ашкан хуңуң хөдөңдө кылааңың,
Аштырмалар мажыңарга халып бар чор,
Ховука бе, Чыгыш оол бе — аа дэре,
Ховука дег сөмөткөч өрү көрдүң,
Асбөтө кыжыңың манай дүштүң
Агаар бөзө бөзүң чөдөр чыдаас бөөр,
Бөдөңдө дөңгөңдө чүртүңдүң,
Акыры киде, халбаң бөртүгү амыра кыж
Ажыңың адымың аң, тууңуң чораян
Бора-Шөкөл бөзү берген мышак болду,
Айлаңкың адым сүрүң халыгыңа,
Аас-кеккин алган чораян чыгышын
Чогу дэштин сөгүң кирген бургуңуң бөөр,
Чоору хуулаң, дайыргылаан мышак болду.
Эңир турдуң, күдөң бөртүгү экер маадыр
Куралашкан түмө шерип баштап алган,
Эзеген кыгырадыр тенеңиңа,
Куралашкан чорун чыгыш мышак болду.
Оо-оо-оо чөтөс оңуң тургулаар-дыр,
Ооктарың дасыраңың хөдөңдө дег,
Сыра чыгыш кыжыңа шыргайлаң,
Сыда ооктар сымашкан дег кыжың келди.
Бардамыңа халбаң келген эсертеш
Багыр маадыр дөңгөң чөтөс сөгүңдөштүң,
Хылыш бистеге сөмөң оолак кылыр
Хынып турда, калы турган мышак болду.

1966 ч. февраль — май.

1 Маадыр адым Багыр
2 Кожуң, шерип кээс
3 Туктар

Бистин номчукчувустун фотозу

ССРЗ-нің Дээди Советинде соңгулда хуңуңе күш-ажылчы бек-
лентиг ужурамыр дээр социалисттик чарыма алган хуулаңың
Тому районың «Май 1» кезде амыл-агы артелинде мааңын эр-
гелекчи Дамын-Сүрүң Долгар чедикиниң боттаңдырган. Май
айда 6000 рубльдин бараанын амылчы чөңа садар тургаш, 7000
рубль кылдыр куусеткен.

Долгар бо мааңын амылаандан бээр үш чыл болган, бо ара-
зында бараан саарылгазының планын ургулчу ажыр кууседип кел-
ген. Чөңуң садыг хандырылган экиндер дээр бүгү хөмгөңлери
ап, бараанары колхозчуларның чагыларын эгууар экип турар.
Чөңуң хандырылган дээр кызыма амылаан турар садыгымы
райо баштаар чери каш удаа мактап шаңнаан.

ЧУРУНТА: Эш Д. С. Долгар амыл үзүңдө.

Фото К. ДОРЖУНУУ.

ХУВААНАК

Атеистиг
темага

Эңир чылың танымың бир кыг-
таның аалыңа чордун. Уруу аары
берген, ыңчанга мейи кээп көрүп
көр деп дэңган кижин. Шааңаңың-
га бөдөңдө, кырганыңа чурттап ара-
ры тас-ла чорду. Оң шааңа кан-
чаар түрөңи чурттап чораның дэң-
наан кижин мей. Ыччала-даа ашак-
тың чугааңда, бөдөңдөңдө эд-
деп-чыткың чүлүңдөр бар болду. «Ки-
жирини электен адыр чорутуң бол-
дурбайн баарын ачкылар ам-даа шы-
давайың турар. Анык улус өлбөс
болза экиң-дир ийин. Чүлүң кырып
адыр кижилер бисте ховар болуң ту-
рар. Мей ам адыр уткыш, анык-
сымыр дам барган кижин мей» деп
чугаалаң орду.

«Сагыш мышак чүе болза,
Сагыш мышак хову болза» деп үз-
гөр чугаа мышак, кижилерин күзө-
лө кааң-даа халма, ол ула-на
сайыраң бар чыдар. Кууза хана бөөр
болза, сайыраң улам бургулаар-
даа күзөл чөртүңөр. Октаргай дэ-
ңган шыгыш, мыаң ужууш-
куну кылып турарымың — күзөлдөй,
эргетиниң, тенеңиң, бистин ады-
гый сайыраңың кыж-дур.
Бистин амыралымың эки болган
тудуң-на, сөткөң-сагыш улам эки
болуң болза эки. Ол бистин күзө-
лөс. Чамдык кижилер бир анык ку-
зөлдөң күзөңгө шыдапшаан, ара-
лары кылып, келер үзүң баш бу-
руңгаар бирини кымыда берилээр.
Шак мыаңар орадылаң ооруктар
шааңаңа тура туруп келген. Аны-
гү үзө бо талазы-биле шың тайыл-

бырым, шынтырмалар биске чүлө эр-
тем бээр дээрин билер апарган бис.
Кырганың бажыңың бир өрө-
линде ады хөре кижин элөөс хөй,
борбак даштар уаң, мыай бээр каан
орлар.

— Ам силер салып көргөңөр, кыг-
ган, бис сагырымыска чүеңиң ады-
мы арай ховмай-даа мышак чор-
дигиң, бир анык эр кыргаче ол
борбак даштарын сүңдү.

— Бо болза хуваанак деп чүе-
дир ийин, эми. Шааңаңа тура улус-
туң салып чораян адым-дыр. Мей
сени огул мышак бөдөр кижин-де
болгай мей, сөңө-даа сүмелерин
кадып чораян мей. Ады сени эки
болуң дэң шык-ла кынып чораян
болуң ийин. Огуңа ашак чор-
дуйн дэң шөгөң бөдөрлааш, ашак-
ады шүлүң сөңө шөгөңдөңдөр тур-
ду. Сөңө адымы ууң болду.

Бо борбак даштарын дөңгөң хөдөң
чыгган, ыңчанга сакын дэңган бир.
Мааңа чамыкка бүтүрлөй бээр кижин
мей. «Огул ол чөңи дөңгөң
бе, эки өөрөң турар бе» дэң сөң
дугайыңа алаң мөңө хуваанакта-
дып ап турган кижин. Сени салгыра
орун амык, ады-бышкан чың,
албан чөңи амык бөөр кижин чораян
сен. Ол-дур, шың. Сен эми болу
берген, ады-төдүг апарган. Эки
ажылаң, чурттап чорутуң ол-дур.
Бо ашактын кадыр турган ыңчан-
дөң бир ийек чыккан. Оң тыптыр,
тымыңаң салгыра деп турар
киж эсөс бе бо — дэң, С-че кырган
көң-дир.

— Салып көрүңөр харын, кырган.
Ыччала-даа ийектин чиде бертеңи
хуваанакта эсөс болгай аан — деп,
кырганың арай дэң каалтым.

— Чаа, бичинде мышак мейи
товас хөдөр-дир сен, ады. Кан-
чаар хуваанактаарың көр харын,
оң түнелги сөңүңдө көр бөөр
сен — дэң, кырганың ол борбак
даштарын көш-адыштап алган. Ха-
ваңа дөңгөң, караан ыңчангыр
огуруң-дур, ады-ады кылыр
ууң, салып эгелей берди.

«Кыргана ууру чүе чугаалаң-
даа хөдөс чөк-тур. Мону чүеңиң
ужуру билер кылыр тайылырлар
болза ховарла болгай аан бо. Бо-
даа анык аштарын көчүңүң аан.
Шың-на сөткөң-биле орта бузуреп
ор. Болгар харын чүе ужурун
чугаалаң эки» деп иштимде бо-
дып, көрүң тур мей.

— Көрүң бе, тос баштыг хува-
анак. Ону көргөң-даа хөдөс чөк,
дордан тыпты бээр ийек-дир — дэң,
хуваанак салган ийек С-че көргөң,
мөңө хуууруң кады.

Тудугжуларның
аалчылары

— Таныштарыңа да тергиң-дир!
— Наталья Борисовна харындап
кашпатай, эвирден эсөс болду!
— Эш! Эш! Эш! Шыгырааш дэ-
ңи-ле шың-дир!
Хову-Ажымың Култура бажы-
дылаң тарап чангарыңаң бо сө-
тери аалчыларың — Бай-Хааның
Култура бажымың бот-тымыңар
артистериң көргөңсөң солук кон-
цертин үзөлдөң болуң.
«Тына кобальт» комбинатың хөй
мун ажыкчыңарың тудугжу
нонуңа бараалаткан концерттин
программаңда эки кол чөңи
тапын элөөс. Ол дэңге, Тына АССР-
ниң адырлар башкысы, СЭКП-ниң
Танды райкомунуң хөдөңгөң ор-
тууңа амыл чорудар кыдыңаң
эргелеткен. Наталья Борисовна
Тыргак-Карааңа кымык амыл-
чы түнелди-дир. Таныштарың
Кызыл-оол, Кояктын баа эскерлери-
даа куусеткен «Эддек шыгы-
рааш», «Кадарчы», «Украина танцы»
көрүштү болуң, сагыш-сөткөң
өөртүң келди.
Олга Усвова орус улустуң мы-
раңы чангылаңдыр бөдөрмөңгө,
ады адыш часнаашыңары кат-
катап димиреп турган.
Уран номчуламы Сапрыкина бол-
гаш бажыст Геннадий Столговский
эки куусеткен. Ындыларын кат-
катап димирексөөс келди!
О. КОРОДА.

ИЮНЬ 13-ТЕ

«НАПРАЛ»: «Бистин керимис» 9.30, 11.15, 1. «Он үш хөмү»
2.45, 4.30, 6.15, 8, 9.45 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Тиир болгаш оң номандазы» 3, 4. «Шыргай арыгың
ууу» (1-ги, 2-ги сериялары) 6, 9 шактарда.
«ЕНИСЕЙ»: «Нөң бөрү» 11, 1. «Эрткен үңкү тудугжуу» 3, 5.30,
7.30, 9.20 шактарда.
«ВОСТОК»: «Ана эсөс ховар» 11. «Стрелуха» 3, 7, 9 шактарда.

КОЛХОЗТАРНЫҢ, СОВХОЗТАРНЫҢ
УДУРГУЧУЛАРЫҢА БОЛГАШ ТУСКАА
ЭРТЕМИҢГЕРИНГЕ

Бо чыдаң июнунун 18-те эртениңиң 10 шактан эгелеп
УНСААЖЫТКАН ХОЙ АЖЫЛДЫГ «ЭЛЕГЕС» СОВХОЗНА
уксаадыг хөй мадың дэңгөң-көргүчү болуң.
Ана бузурекчү кошкарларың, төртүр болган дүңгүш хойларын
көргүзүң. Ол орта дэңгөң анык уксаажылыга амыл-агыңа
«сүргөн харын дүңгүш 1 классың кошкаржыңарың болган
дүңгүш хойларын кыжыг салгылаңарың организастар.
Колхозтарың, совхозтарың хойчуларың, удуручуларың бол-
гаш тускаа эртемниңгериң бөжө чалаң тур.

ДЕЛГЕЛГЕНИҢ ОРГОМТЕДИ.

Олчалыг билеттер кымдал?

1966 чылдың ашак-бараан лотерея-
нын талазы-биле (дөртүк үндүрүлгө-
ни) ойнаашкыңарың тиражы бо чыл-
дын июнь 16-да Новосибирск хоорайга
болуң.
Тиражга таважыр ойнаашкыңар:
«Москвич-408» дээр автомобиль — 96,
«М-63-У» биде «Планета» мотоцикльдер —
480, «Рига-3» дээр мопадалар — 720.

соолукчулар — 2880, хөп чуур машина-
лар — 1440, чадаг-тергелер — 480 болган
эске-даа хөй үнелгит эң чүдүлдери бар.
Оон аңгыда 5.284.184 ашак ойнаашкы-
нар бар.

Лотерея билеттерин садып алырын ут-
паңар!
АЖААЛГА КАССАЛАРЫНЫҢ
ЭРГЕЛЕЛИ

ТЕЛЕГРАФ МЕДЭЭЛЕП, ДАМЧЫДЫП ТУР

МАРП-нің XV съездизи амылын дооскан

УЛАН-БАТОР. СЭТА-ның корреспонденттери А. Шаранов биле Г. Ходулин оларның дамчыдып турары бола:
Мөөдүн Араттың революстуг партиясының XV съездизи бодуңуң адымы июнь 11-де Улан-Баторга дооскан. Съездизин делегаттары МАРП-нің чаа программаны, МАРП-ТК-ның өткө илеткеллини талазы-биле революцияны, партияны устайында эскерилгелер киирер дугайында доктаалды. Төп ревизия комиссиясының өткөдүн бодуңуң дугайында доктаалды. МАР-ның улус амыл-агының болган културалың хөдөңдөңнөң дөртүк беш чыл планымың талазы-биле директиваларын бодуңуң дугайында доктаалды бир үн-биле хулаң алган. Америка агрессияга удуру вьетнам улустун демис-лини дөңгөң дугайында меделгелде съездизин кыргакчылары баа ху-лаң алган.

МАРП-нің XV съездизинге Ю. Це-
денбал түнел чүе чугаалаң. Съез-
дизин делегаттары МАРП-ТК-ның
составына 75 кижигиңери болган
кежигиңүңгө 31 кандидаттары со-
ганаан ол дымнаткан. МАРП-нің

Төп ревизия комиссиясының составы
21 кижин кылдыр баа соганаң.
Съездизин президиумунуң дааска-
нып эгуугар Ю. Цеденбал МАРП-нің
XV съездизинин халдыңың чар-
лаан. Съездизин делегаттары болган
аалчылар партияны гимн Интерна-
ционалды ырлаан.

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Мөөдүн
Араттың революстуг партиясының
XV съездизинин соңагыңи МАРП Төп
Комитетинин бирги пленуму июнь
11-де болуң эртен.

Пленум МАРП-ТК-ның Полит-
бюроуң дараазында составыг кыл-
дың соңаң. Политбюроуң кежи-
гунери эштер: П. Дугурсун, П. Жа-
варал, Д. Майдар, Д. Момо-
жам, С. Лувсан, Ж. Самбу, Ю. Пе-
денбал.

Политбюроуң кежигунеге кан-
дидаттар эштер: Н. Лувсарвалан,
Б. Лхамсун.
Пленум МАРП-ТК-ның бирги се-
кретарыга эш Ю. Цеденбал со-
ганаң. МАРП-ТК-ның секретарь-
лыгы эштер П. Дугурсун, Н. Жа-
варал, Д. Моможаң, Б. Лхамсун
олаң соңугуруң.

Пленум МАРП-ТК-ның чанында
Партия контроль комитетинин дар-
газынга эш Н. Лувсарваланы со-
ганаң.
Мөөдүн Араттың революстуг пар-
тиясының Төп ревизия комиссия-
нын хурамы баа болган, ады комис-
сиянын даргазынга эш Г. Ваздан
соганаң.

Агрессорларның чидирин

ХАНОЙ. (СЭТА). Мургуу Вьетнам-
ның хостаарының шериг кезектери
Тайинь жокуда Трагбаңг районун-
га америк шериглерге болган озы-
ның чалчыларыңа уду май 15-тен
20-ге чедир идекейлиг дайылаң-

кан. ВНА агентиледин дамчытка-
нын эгуугар адырга ол тулдууш-
кунарга дайын 300 кижини
адыркен болган балылаңдырган, 13
автомашиналары, 2 вертоледун чок
кылдырган.

